

KUTT: USA-soldat i Helmand.

Halverer bistand

AFGHANI-STAN

USA har mistet tålmodigheten med Afghanistan og kutter nå både sitt militære nærvær og bistanden til landet. Afgahanske myndigheter er ikke i stand til å håndtere så mye bistand som de har fått, slo USAs generalinspektør for afgahansk gjenoppbygging, John F. Sopko, nylig fast i en rapport.

Amerikanernes misnøye med utviklingen i Afghanistan har vokst over tid og fikk i januar Kongressen til å halvert den sivile bistanden til rundt 6,8 milliarder kroner for inneværende år.

– Dette innebærer om lag 50 prosent kutt i bistanden sammenlignet med i fjor, konstaterer norske diplomater i Kabul i et notat hjem til UD.

President Barack Obama, som ikke har hatt kontakt med Afghanistans avtroppende president Hamid Karzai siden i fjor sommer, signerte villig vekk på budsjettkuttet.

– Et uvanlig stort kutt å gjøre fra ett år til et annet. Beslutningen må derfor også leses politisk, mener de norske diplomatene i Kabul.

– Afghanistan er på vei nedover på agendaen, og dersom de ikke selv hjelper til, kan det bety slutten på det amerikanske engasjementet, heter det videre i et notat NTB har fått tilgang til.

©NTB

Retting

I gårsdagens artikkel «Knuser skolemyter» om jenteutdanning i Afghanistan kom vi til skade for å skrive navnet på hovedkilden feil. Kilden heter Thomas Ruttig, ikke Rutting.

Red.

Ytre høyre

STUEREINT: Høyreekstemismen normaliseres i Ungarn. Deler av politikken til partiet Jobbik har blitt gjort til lov av den konservative regjeringen. På søndag er det valg.

UNGARN

Av Joakim Medin (tekst) og Thorkil Rothe (foto), Budapest

Diskusjonen er lavmælt, men likevel intens. Under et stort dobbeltkors og et skilt der det står Jobbik, holder noen antifascister en demonstrasjon på fortauet. En parlamentariker har kommet ut for å gjendrive kritikken. Han lytter, men svarer unnvikende.

Her, i en bydel i den vestlige delen av Budapest, har partiet Jobbik sitt hovedkvarter. Partiet, som egentlig heter Bevegelsen for et bedre Ungarn, ble dannet i 2003 av student- og nasjonalistkretser i hovedstaden. Det er basert på nasjonalisme, antisemitisme og fiendtlighet mot demokrati, sosialisme og romfolk.

I 2007 kom gjennombruddet, da partileder Gábor Vona opprettet den uniformerte Magyar Gárda (Den ungarske garden), som begynte å marsjere i gatene. Tre år seinere kom Jobbik inn i parlamentet med nesten 17 prosent av stemmene.

Mot eliten

– Velgerne er ofte fattige og desperate mennesker som identifiserer til politiske eliter i landet: sosialdemokratene og Fidesz. Mange er skuffet og leter etter alternativer, og Jobbik blir betraktet som nye og «reine», sier Omar Salha fra venstrepartiet Den fjerde republikk, som er en av de som protesterer utenfor Jobbiks hovedkvarter.

Flere ulike grupper arrangerer liknende aksjoner. Men i et samfunnsklima der høyreekstreme meninger er stadig mer akseptert, er de ikke særlig populære.

Et annet sted i Budapest forklarer Judit Geller ved menneskerettighetsorganisasjonen European Roma Rights Centre at Jobbik er stadig mer akseptert. Det er

HOVEDKONTOR: Jobbik har betydelig innflytelse og støtte i områder med fattigdom og arbeidsløshet. Her Jobbik

ikke lenger en skam å være rasist. Folk snakker helt åpent om sin forakt for andre folkegrupper, først og fremst romfolk.

– Og hver dag får de støtte ved at politikere og TV-innslag sier i praksis det samme. Det skjer hele tida, men vi hører veldig få fordømmelser fra regjeringen, sier hun.

En av Jobbiks grunnpilarer handler om lov og orden. Partiet beskytter alle (hvite) ungarere både fra «mektige jøder» og fra romfolk, som betraktes som kriminelle og parasitter.

Brutt samarbeid

Dette har i flere år vært

grunnlag for et samarbeid mellom partiet og paramilitære fascistgrupper. Partileder Vona erklærte i november 2013 et samarbeid med borgermester Zoltán Orosz Mihály i den lille byen Érpatak, i den fattige nordøstlige delen av landet, der støtten til Jobbik er størst.

Judit Geller forteller at den høyreekstreme Orosz har utviklet sin egen «Érpatak-modell», der lokale myndigheter straffer folk som ikke lever opp til «ordenen». Skitne hus, fattigdom og uklippet gress fører til bøter og omplassering av barn. Det har først og fremst rammet romfolk, og nå skal modellen bli lokal poli-

tikk i alle byer som kontrolleres av Jobbik.

– Men trusselen fra det ekstreme høyre hadde vært til å leve med hvis regjeringen hadde sagt at de skulle beskytte romaene. At rettighetene deres var garantert. Det ser imidlertid ikke ut til å finnes noen vilje å reagere.

I stedet er det urovekkende tegn også hos regjeringen, mener Judit Geller. Siden 2010 har Ungarn vært styrt av en regjering med to tredjedels majoritet, under det konservative partiet Fidesz og statsminister Viktor Orbán. Dette absolutte flertallet har gjort at Jobbik ikke har fått noen reell innflytelse i parlamentet. I

inn i varmen

s hovedkvarter i hovedstaden Budapest.

stedet har Fidesz selv realisert deler av fascistenes agenda.

Hyller Horthy

I landets nye grunnlov, som er skapt kun av regjeringen selv, blir homoseksuelle par ikke lenger betraktet som en familie. En ny medielov skal garantere «nasjonal enighet». Statuer og gatenavn over kommunister, sosialdemokrater og antifascister er forbudt, samtidig som nasjonalister og antisemitter fra mellomkrigstida har blitt gjeninnført.

Jobbik og deler av Fidesz deler samme lidenskap for det gamle høyrediktaturet under Miklós Horthy (1920-

1944), som var alliert med Hitler og lot en halv million jøder bli deportert til tyskerne. Før årsskiftet avdekket Jobbik en byste av Horthy i sentrum av Budapest – uten at Fidesz grep inn.

– Jeg tror dessverre at det kommer til å bli enda verre etter valget, mener Judit Geller.

Pusser profil

For å trekke til seg nye sympatisører har Jobbik pusset på profilen sin. I oktober 2013 kom en ny valgkampfilm, uten uniformer, fascistflagg og nasjonalsymboler. Til musikktoner ser man vanlige, glade og framfor alt unge mennesker som sykler i en

park, går tur med hunden og ønsker seg en god framtid sammen. I dag har Jobbik særlig posisjonert seg som et parti for de unge. Det er med den nye generasjonen Jobbik vil bygge et «bedre Ungarn».

Det selvsikre ansiktet til statsministerkandidat Vona – han er bare 35 år – står i kontrast mot de eldre og gråere politiske konkurrentene. I november 2013 ble han stemt fram som landets mest sexy politiker av kvinnelige lesere av onlinemagasinet Bors.

Like før årsskiftet førte Vona en smart kampanje for å virke både folkelig og menneskelig. Han har tatt en rek-

KONFRONTERER: Omar Salha, i palestinasjerf, hører til en liten gruppe aktive antifascister i Ungarn.

HYLLES: I Gyöngyös, Gábor Vona's hjemsted, hylles partilederen med prangende skilt på toppen av bygninger i selve hovedgaten.

FAKTA

Jobbik:

- Partiets fulle navn er Jobbik Magyarorszáért Mozgalom (Bevegelsen for et bedre Ungarn).
- Grunnlagt i 2002 som Jobboldali Ifjúsági Közösség – Jobbik (Ungdomssamfunnet). Organisert som et parti i 2003. Leder er Gábor Vona.
- Omtales vekselvis som et høyreekstremt/nyfascistisk parti. Har særlig profilert seg på kampanjer mot romfolk og homofile, i tillegg til de største partiene.
- Har 43 av 386 plasser i parlamentet.

BEKYMRET: Judit Geller ved European Roma Rights Centre.

ke vanlige jobber, som bygningsarbeider, ambulansesistent og hjelpepleier. Han har til og med arbeidet med romfolk. Bilder er spredt overalt på høyreekstreme nettsider og i sosiale medier – her er Jobbik særlig dyktige – og alt inngår i arbeidet for å ikke bli noen «politisk elite».

I de siste meningsmålingene har Jobbik opp mot 20 prosent støtte. Partiet har de siste årene vært innblandet i en rekke dypt rasistiske og antisemittiske skandaler. Men skandaler har blitt hverdagsmat i Ungarn, og det er like ofte Fidesz som står bak. Derfor har ikke støtten gått ned, siden Jobbik fortsatt symboli-

serer en radikal forandring som mange ungarere vil ha – uansett hva – etter å ha vært fattige, arbeidsløse og skuffete siden tidlig 1990-tall.

– Systemkritikere

Ved Jobbiks hovedkvarter har parlamentariker András gått inn igjen. Omar Salha og de andre demonstrantene går ned fortuet.

– Mange av velgerne deres er systemkritikere som like gjerne kunne være på vår side. Andre, nasjonalister, går til Fidesz. Men med mindre vi får noen store samfunnsendringer vil Jobbiks ideer fortsatt finnes, de er altfor sterke.

utenriks@klassekampen.no